

REPORTAGE Zaanse Tijd hoopt 50.000 bezoekers per jaar te trekken

Metamorfose museum na zeven jaar afgerond

Na zeven jaar is de metamorfose van museum Zaanse Tijd afgerond. De vernieuwde presentatie gaat over de ontwikkeling van uurwerken, de betekenis van tijd, Zaanse klokkenmakers en Nederlandse pioniers. Directeur Hans van den Ende hoopt 50 duizend bezoekers per jaar te trekken.

José Pietens

Zaandam ■ De Edammer is sinds anderhalf jaar directeur van het museum op de Zaanse Schans. Hij begon in 'een gekke tijd'. „Door corona was het museum vaker dicht dan open. Gelukkig hebben we de tijd goed kunnen gebruiken. We hebben veel verbouwd en aangepast. Vernieuwing is essentieel om te kunnen groeien.”

Het museum is in 1976 begonnen met een collectie van een particuliere verzamelaar in een monumentaal wevershuis. De herinrichting werd in 2015 in gang gezet door Van den Endes voorganger Carel Hofland. Van algemeen museum over het Nederlands uurwerk werd de focus verlegd naar 'Reis door de Tijd', met aandacht voor de Zaanse klokkenindustrie, Nederlandse pioniers en de betekenis van tijd. „We hebben meer beleving, activiteit en diepgang aangebracht. We willen een gestructureerd verhaal vertellen, zonder alles vol te hangen met lange teksten. Via QR-codes kun je filmpjes zien met meer informatie.”

Christiaan Huygens

De belangrijkste man in de geschiedenis van de tijd is Christiaan Huygens (1629-1695). De Nederlandse geleerde ('onze nationale trots') vond in 1656 het slingeruurwerk uit. Een revolutie voor de precisie. „Een slinger komt altijd op hetzelfde moment weer in het midden, dat maakt hem minstens een factor tien preciezer dan voorgaande manieren van tijd meten. Voor de scheepvaart is dat bijvoorbeeld van groot belang, omdat je beter de lengtegraad kunt berekenen en dus beter kunt navigeren. Het maakt het verschil tussen wel of niet op de klippen lopen.”

Deze reis door de tijd met de eerste slingeruurwerken, astronomische uurwerken (met o.a. sterrenbeelden en planeten), scheepschronometers, torenuurwerken en andere klokken is te zien in een ruimte met voorheen een grote trap in het midden. Fraai, maar voor een museum niet erg praktisch, vindt Van den Ende. „Het was een aardige bevaling om die trap te verruilen voor twee kleine trappen aan de zijkant. We zijn daarvoor een jaar bezig geweest met meerdere erfgoed- en monumentencommissies. Zo'n trap mag je niet zomaar weghalen.” Maar het is gelukt: de trappen lei-

Hans van den Ende in de pronkkamer, met pronkstukken uit de Gouden Eeuw.

FOTO JOSÉ PIETENS

„**We willen een gestructureerd verhaal vertellen, zonder alles vol te hangen met lange teksten**”

Kenmerkend voor de Zaanse klok is het drietal Geloof (rechts), Hoop (links) en Liefde.

FOTO JOSÉ PIETENS

den naar een zolderruimte met klokkenmakerswerkplaatsen en de tijdelijke tentoonstelling 'Electriciteit'. Die gaat over Nederlandse pioniers en bedrijven die elektrische klokken maakten, waaronder Philips, die een aandeel hebben gehad in de elektrificatie van de tijdmeting in ons land.

Pronkkamer

De fraaiste ruimtes in het museum zijn de pronkkamer en de roze woonkamer. Ze zijn gevuld met de mooiste Zaanse en Amsterdamse klokken uit de collectie, gemaakt in de Gouden Eeuw. De kamers vertellen samen het verhaal van Zaanse klokkenmakers en hun Amsterdamse afzetgebied en legt uit waar de

rijkdom uit de Gouden Eeuw vandaan kwam en hoe tijd daarin een rol speelde. De Zaanstreek was het eerste gebied waar slingerklokken in serie werden geproduceerd. Niet lang na de uitvinding van Huygens ontwikkelden torenuurwerkmaker Kornelis Volger, zijn neef Dirck en Jan Coogies uit Wormerveer klokken met simpele en goedkope uurwerken die ook de middenklasse zich kon veroorloven. Rijke Amsterdammers kochten duurdere klokken met fluwelen wijzerplaten en finer op de kast, in de landelijke gebieden hingen houten klokken met geschilderde wijzerplaten aan de muur. Kenmerkend voor een Zaanse klok zijn de drie figuren die 'geloof, hoop en liefde' symboliseren.

„Zaanse klokken zijn alleen gedateerd en nooit gesigneerd. Mogelijk vanwege de doopsgezinde traditie. Het was 'niet netjes' om je naam ergens op te zetten. Amsterdamse klokken zijn juist wel gesigneerd, vanwege de gilderegels in de hoofdstad.”

De Zaanse klok - die met alles erop en eraan zo'n 30, 40 kilo weegt - raakte midden 18de eeuw uit de mode, maar maakte een opleving mee aan het eind van de 19de eeuw en na de Tweede Wereldoorlog; vermoedelijk vanuit nostalgische en nationalistische gevoelens. De Zaanse klokken gingen de hele wereld over. Albert Heijn liet in 1962 ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan vijfduizend exemplaren maken met

een afbeelding van het originele kruidenierswinkeltje erop. Van den Ende: „Ons museum heeft de mooiste collectie Zaanse klokken ter wereld, passend bij een museum op de Zaanse Schans. Het was ontzettend leuk om de nieuwe presentatie vorm te geven. Vernieuwing is essentieel om te kunnen groeien. In ons topjaar 2019 kwamen er 30 duizend bezoekers. We hopen te groeien naar 50 duizend bezoekers. Sinds april is het op de Zaanse Schans weer als vanouds druk met internationale bezoekers, vooral uit Europa. Vaak is het zo dat als je ergens vlakbij woont, je er niet zo snel naartoe gaat. Met deze nieuwe presentatie hopen we ook meer Zaanse kanters te trekken.”

Opening

De nieuwe presentatie wordt maandag 13 juni officieel geopend. Museum Zaanse Tijd (Kalverringdijk 3) is dagelijks geopend van 10 tot 17 uur.